

I N G E B O E K T

Het laatste woord is nog niet gezegd

Hellemans, A., Haesaerts, S., Bzdenga, D. & Moons, E. (2007). *Aan het woord 3.1 – Nederlands voor anderstaligen*. Mechelen: Wolters Plantyn.

CURSISTENLEERBOEK met audio-cd (ISBN 9030184604): € 18,50

HANDLEIDING inclusief 2 dvd's met videofragmenten (ISBN 90301927989): € 49,50

WEBSITE IN OPBOUW: www.woltersplantyn.be/aanhetwoord/ (bevat o.a. moduleplan waarin eindtermen en tekstsoorten bij de opdrachten aangegeven zijn)

DOELGROEP: CVO-cursisten, module 3.1 (luisteren en spreken)

In deze recensie van *Aan het woord 3.1* (verder: AhW) vullen we eigen bevindingen aan met die van twee collega's uit

verschillende CVO's die de methode voor het eerst gebruiken. We beginnen met de – talrijke! – positieve punten.

POSITIEF

Er bestaat zeer weinig materiaal op de Vlaamse NT2-markt voor de hogere niveaus. Lesgevers moeten bijzonder veel tijd steken in het zelf samenstellen en actueel houden van een cursus voor niveau 3.1. De cursisten hebben bij de start van dit niveau de basis van het Nederlands verworven (richtgraad 1 en richtgraad 2 zijn achter de rug: de cursisten zijn over de 'Threshold', ze beginnen aan 'Vantage'). Ze slagen er altijd wel min of meer in de boodschap over te brengen, dus het gebruik van authentieke, actuele materialen dringt zich op, alsook manieren om ervoor te zorgen dat de cursisten hun woordenschat uitbreiden en niet stagneren op een niveau dat communicatief vaak toereikend is, maar te weinig genuanceerd, te 'arm'. Door de constante nood om inhoudelijk sterk materiaal op te speuren, blijft er voor de leerkrachten soms te weinig tijd over om ook nog zinvolle en uitdagende activiteiten met het materiaal uit te werken en ervoor te zorgen dat de cursisten zowel receptief als productief stilaan een hoger taalniveau bereiken. AhW komt dan ook tegemoet aan een reële nood bij de lesgevers.

RIJKE, MOTIVERENDE INHOUD

We zijn het er roerend over eens dat het boek bijzonder veel goede en creatieve inhoud en ideeën bevat. Het biedt opdrachten die mensen inderdaad tot spreken aanzetten. De auteurs zijn erin geslaagd motiverende onderwerpen uit te kiezen die voldoen aan de voorgeschreven contexten, die actueel zijn, maar toch 'tijdloos' genoeg om een aantal jaren mee te gaan en die de volwassen doelgroep voldoende uitdaging bieden. Af en toe worden de gespreksthema's door de cur-

sisten wel wat zwaarwichtig bevonden, merkte één leerkracht op. Gelukkig zijn er ook inhoudsdeels die de nodige humor bevatten (bv. na te vertellen grappige, korte artikeltjes in verband met eten en restaurants). Dat de thema's een soms wat vrouwelijke stempel meekregen, vergeven we de vier vrouwelijke auteurs graag, maar de mannelijke cursist wordt daarom niet verwaarloosd: dit boek bevat zoveel materiaal, dat er voor ieder wat wils is! Bovendien kan men door het groot aantal opdrachten per thema ook cyclisch werken: je hoeft niet alles bij één thema na elkaar af te werken, je kan dingen houden als herhaling op een later tijdstip.

WOORDENSCHATUITBREIDING

Dit leerboek scoort hoog in verband met woordenschatuitbreiding. Het bevat veel authentiek materiaal uit gevarieerde bronnen. Allerlei gesproken en geschreven tekstsoorten komen aan bod: krantenartikels, tv-programma's (bv. 'Koppen'), radio-uitzendingen, informatie van websites, folders, catalogi. Er zijn fragmenten uit (kort)films, gedichten, enz. We appreciëren daarbij de zorgvuldige bronnenvermelding achteraan in de docentenhandleiding. De technische kwaliteit van het audio- en beeldmateriaal is overigens ook helemaal in orde. Prettig voor de cursist is bovendien dat de cd met luistermateriaal ook in het cursistenboek opgenomen is.

Authentiek materiaal bevat natuurlijk een grote rijkdom aan woordenschat. De auteurs besteden daar uitgebreid aandacht aan en respecteren de volgorde receptief-productief. Zo worden er heel wat uitdrukkingen aangebracht die eerst uitgelegd en receptief geoefend worden, bv. via oefeningen waarbij de uitdrukking aan de juiste betekenis moeten gekoppeld worden; of via

A/B-oefeningen waarin cursist A een situatie voorleest en cursist B uit een gegeven serie uitdrukkingen degene moet kiezen die er het best bij past. Op andere momenten worden er spreekoefeningen ingelast waarbij de cursisten in hun antwoord een bepaald woord of een bepaalde uitdrukking moeten verwerken, zodat ze stilaan hun productieve niveau leren optillen. Verder zijn er invuloefeningen, rollenspelen (met duidelijk omschreven rollen, zodat vermeden wordt dat iedereen in een discussie dezelfde mening toegedaan is) en vrijere spreekoefeningen, bijna steeds op een manier waarbij de cursisten de nieuw aangebrachte woordenschat actief leren gebruiken. Eén van de lesgevers gaf expliciet aan dat de cursisten met dit boek vlot hun mening leren uitdrukken en op gevarieerde manieren leren aangeven dat ze het met iemand eens/oneens zijn e.d.

Per hoofdstuk zijn er in het cursistenboek uitgebreide woordenlijsten opgenomen. De woordenschat is in categorieën ondergebracht en telkens voorzien van uitleg en een voorbeeldzin. Uitdrukkingen vormen hier een eigen categorie. In verband met deze lijsten hebben we ook wel wat kritische opmerkingen (zie verderop), maar we vinden in elk geval dat AhW de belofte van woordenschatuitbreiding waarmaakt, o.a. dankzij de aandacht voor uitdrukkingen en dankzij de gevarieerde spreekopdrachten.

VAARDIGHEDEN

Hoewel 3.1 een luister- en spreekmodule is, komen ook lezen en schrijven aan bod. De inhoud van korte en soms wat langere leesteksten vormt samen met die van de luisterteksten de input voor gevarieerde spreekopdrachten. Wat schrijven betreft, gaat het voornamelijk om korte structuur-

oefeningen: bepaalde inhouden moeten schriftelijk genoteerd worden met gebruik van een bepaald zinspatroon. Daarmee wordt meteen ook duidelijk dat er hier en daar ook nog aandacht is voor grammaticale structuren. Ook wat zinspatronen betreft, dreigen cursisten op dit niveau te 'blijven steken' in wat ze gewoon zijn en ze verplichten bepaalde structuren te gebruiken (bv. met 'het moeilijk vinden iets TE doen', het gebruik van 'zou') is zeker ook zinvol, al is dergelijke ondersteunende kennis geen expliciet doel. De oefeningen op zinstructuren zijn in AhW meestal echter bedoeld als voorbereiding op een spreekoefening (bv. p.85 cursistenboek: activiteiten beschrijven met gebruik van 'eerst, dan, daarna, vervolgens, ten slotte'), zodat de mondelinge vaardigheden de hoofdmoot van dit leerboek blijven.

Wat spreken betreft, mochten er iets vaker A/B-oefeningen met informatiekloven opgenomen zijn en in verband met luisteren wat meer opdrachten waarbij via opeenvolgende luisterrondes van globaal naar gedetailleerd wordt gewerkt. In zijn geheel biedt AhW echter voor beide mondelinge vaardigheden een rijk, gevarieerd palet aan werkvormen en opdrachten (korte en lange, speelse en ernstige, alles komt aan bod).

LAY-OUT EN TEKENINGEN

Hoewel er over de kleurencombinatie paars en groen absoluut geen eensgezindheid bestaat (verrassend mooi of juist schreeuwelijk?), vinden we in zijn geheel dat AhW met zijn verzorgde lay-out aantrekkelijk oogt. Een extra pluim gaat naar de tekeningen: ze zijn vaak bijzonder grappig en vrolijke het boek op (bv. de tekeningen bij bepaalde uitdrukkingen en de tekening bij 'Je bent wat je eet', cursistenboek p.37).

DOCENTENHANDLEIDING

Handig aan het handboek is het losbladige systeem met perforaties: je hoeft als leerkracht niet steeds alles mee te sleuren.

De uitgebreide docentenhandleiding bevat praktische aanwijzingen voor het concrete lesverloop, met massa's extra suggesties, tips en tekstmateriaal. Persoonlijk vinden we o.a. de strookjes om willekeurige duo's te vormen voor een volgende opdracht en waarbij via de duovorming meteen al geoefend wordt op taal, heel interessant (bv. handleiding p. 21 en 27). Ook het voorafgaande hoofdstuk waarin de cursisten kennismaken met de thema's uit het handboek, is heel origineel.

De handleiding heeft alles in zich om ook minder ervaren leerkrachten aan te zetten tot het gebruiken van creatieve en soms complexe – maar daardoor uitdagende – opdrachten. Ook de uitgeschreven teksten van de luisterfragmenten benodigde foto's, te verknippen strookjes, uit te delen kaartjes (soms zelfs wat té veel?), rolbeschrijvingen, oplossingen van oefeningen enz. zitten in de docentenhandleiding. De leerkracht hoeft zelf geen materiaal bij te zoeken. De enige uitzondering wordt gevormd door de gebruikte liedjes: het respecteren van het copyright zou de prijs van AhW te veel de hoogte ingejaagd hebben: de auteurs hebben er bewust voor gekozen de lesgevers zelf een opname van de liedjes te laten zoeken (de teksten zijn via verwerkingsopdrachten wel opgenomen in het cursistenboek).

Dit alles maakt echter ook dat de handleiding onontbeerlijk is om met AhW te kunnen werken en dat de leerkracht nog het nodige moet kopiëren. We hopen dan ook dat het euvel van lang moeten wachten op de handleiding inderdaad verholpen is,

want anders is het niet prettig werken... En ondanks de omvang van de handleiding vinden we dat bepaalde dingen ontbreken, waarmee we beland zijn bij enkele aspecten van AhW die voor verbetering vatbaar zijn.

VOOR VERBETERING VATBAAR

Toch ook wat verbeterpunten, al geven we meteen aan dat de pluspunten ruimschoots doorwegen.

OPBOUW PER THEMA

Elk thema begint met een tekening in het leerboek, bevat dan een opdracht om het thema verder in te leiden en vervolgens een groot aantal luister- en spreekoefeningen. Wij kregen niet de indruk dat er echt een vast stramien is en dat heeft natuurlijk als positief effect dat er weinig gewenning optreedt: elk hoofdstuk is weer verrassend. Deze wisselende opbouw komt echter ook meer dan eens rommelig over en ondanks de talrijke aanwijzingen in de docentenhandleiding is het niet altijd even duidelijk wat je nu precies best wanneer doet. We vinden bovendien dat bepaalde volgordes die wél aangegeven zijn, niet de meest didactische of logische (bv. het uitdenken van een eigen restaurantconcept, opdracht 2 op p.48 van de handleiding, is beduidend moeilijker dan opdracht 3 op p.48-49 rond meningen uitdrukken). Ook de cursisten blijken structuur in het boek te missen, dit werd door beide leerkrachten vermeld.

WOORDENLIJSTEN IN HET CURSISTENBOEK

Zowel de cursisten als wij hebben een aantal opmerkingen bij de woordenlijsten. De cursisten worden erdoor overdonderd: het is te veel, ze zien door de bomen het

bos niet meer en geraken ontmoedigd. Ze weten niet wat ze echt moeten beheersen. Een strengere selectie lijkt nodig.

Ook wij hebben vragen bij de voor de lijsten geselecteerde woorden. Welke selectiecriteria zijn er gehanteerd? Zijn er frequentielijsten of andere woordenlijsten geraadpleegd? Waarom staan bepaalde woorden wel/niet in de lijsten: sommige woorden in de lijst zien we niet optreden in het betreffende thema; omgekeerd staan bepaalde belangrijke woorden van het thema niet altijd in de lijst; en hoort bv. een woord als 'voordeel' (cursistenboek p.33) nog thuis in een lijst op dit niveau?

Tegelijk ontbreekt bepaalde informatie bij de opgenomen woorden. Bij 'goesting' vinden we weliswaar de aanduiding dat het een 'Belgisch' woord is, maar ook andere woorden die typisch zijn voor het 'Nederlands van Vlaanderen' (bv. 'op kot gaan' voor 'een studentenkamer huren') moeten als dusdanig aangeduid worden. We vinden het zeker goed dat de auteurs ervoor opteerden dergelijke woorden/uitdrukkingen op te nemen, maar geef die woorden/uitdrukkingen een label.

Ook de emotionele waarde van bepaalde woorden zou moeten aangegeven worden. Zo is 'wegkieperen' niet zonder meer synoniem met 'weggooien'. Het tweede woord is vrij neutraal, het eerste informeler en het duidt erop dat het weggegooid volgens jou weinig interessant was... Juist wanneer er aan de uitbreiding van woordenschat gewerkt wordt, zijn dergelijke nuances van groot belang. Verder bevat de uitleg bij de opgenomen woorden vaak moeilijkere woorden dan het woord zelf.

Ten slotte vinden we dat cursisten duidelijker moeten weten wanneer iets een

spreekwoord is (en dus geen enkele verandering toestaat: je zegt normaal gezien niet 'Als *ik* van de duivel spreek, zie *ik* zijn staart') of een uitdrukking (uitdrukkingen kunnen/moeten wel vervoegd worden of op een andere manier aangepast, bv. 'zich iets (niet) aantrekken').

In verband met de woordenlijsten is er volgens ons dus wel nog wat werk weggelegd voor de leerkracht zelf (selectie, nuanceren expliciteren, ...).

WAT ONTBREEKT...

We kunnen ons vinden in de keuze om in een docentenhandleiding enkel die info op te nemen die nodig is voor de concrete lesuitvoering en bijvoorbeeld een moduleplan met eindtermen e.d. op een site te plaatsen. Zo wordt de handleiding echt een werkinstrument voor de klaspraktijk. Toch zouden wij graag wat meer informatie gevonden hebben over de gehanteerde methode, de visie op taalonderwijs, over de testfase (die er wel degelijk was), over het gebruik van grammaticale terminologie, e.d. Bij heel wat opdrachten mocht ook wat duidelijker aangegeven worden wat de doelstelling precies is (insteek/opwarming, aanbod van woordenschat, receptief/productief oefenen van woordenschat, ...).

We zouden graag een gedetailleerdere index dan in het moduleplan zien van de grammaticastructuren die aan bod komen in de loop van het boek, met een verwijzing naar de betreffende opdracht. Hoewel ondersteunende kennis geen expliciet doel mag zijn, zou een dergelijk overzicht de leerkracht toch van pas kunnen komen. Ook een lijst met de titels van al de luisterfragmenten van de cd met telkens het nummer van de betreffende track zou nuttig zijn.

Ten slotte vinden we dat bepaalde structuren/woordenschat te snel productief moeten gebruikt worden. Er ontbreekt soms aanbod. Zo zouden er best eerst enkele recepten beluisterd worden voordat de cursisten er zelf moeten vertellen of zouden ze de formuleringen om mening uit te drukken uit een luisterfragment moeten halen in plaats van ze meteen in een kader opgesomd te krijgen.

BESLUIT

We willen dit handboek, ondanks enkele punten van kritiek, sterk aanraden. Hier zijn duidelijk vier leerkrachten aan het werk geweest die ervaring hebben met de noden op dit niveau en met de haalbaarheid van bepaalde opdrachten. Ze hebben met enthousiasme hun talrijke creatieve ideeën tot een knap geheel uitgewerkt. Het boek maakt waar wat de titel belooft: na dit leerboek zullen je cursisten zeker met een rijkere woordenschat en met meer nuances 'aan het woord' kunnen zijn!

*Ann De Schryver & Jes Leysen
Didactiek Nederlands aan Anderstaligen
Universiteit Antwerpen
m.m.v. Faustine Thieren (CVO-KHN Brussel)
en Jan Mertens (CVO Antwerpen-Zuid)
deschryver87@scarlet.be
jes.leysen@ua.ac.be*

POSTACADEMISCHE VORMING DIDACTIEK NEDERLANDS AAN ANDERSTALIGEN

Geeft u Nederlands aan anderstaligen in een onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers, in een centrum voor volwassenenonderwijs of in de basiseducatie? Zoekt u manieren om de taalvaardigheid van uw leerlingen/cursisten te verhogen? Wilt u weten welke rol grammatica speelt bij taalverwerving of bent u geïnteresseerd in de meest recente visie op woordenschatdidactiek? De postacademische vorming Didactiek Nederlands aan Anderstaligen van de Universiteit Antwerpen – die voor de 18de keer ingericht wordt - neemt voor u de vraagtekens weg. Met hun rijke leservaring in verschillende circuits binnen het onderwijs Nederlands aan Anderstaligen staan de lesgevers garant voor een sterk praktijkgerichte aanpak met een degelijk theoretisch fundament.

*Alle informatie over deze postacademische vorming vindt u op
<http://cnoserver.cde.ua.ac.be/cno/infoDNaA.htm>*

T U S S E N D O O R

FAST FORWARD

Eind maart liep de tournee van 'En ik dan?' af. Meer dan 8000 (anderstalige) toeschouwers heeft Fast Forward daarmee bereikt. De theatergroep is ondertussen begonnen aan de voorbereidingen voor 2009. Dan brengt Fast Forward twee nieuwe producties voor anderstaligen die Nederlands leren: eentje voor kinderen en eentje voor tieners/volwassenen. In de voorjaarsnieuwsbrief op de website doet Fast Forward een oproep voor tips en suggesties. Indien u in 2009 graag een voorstelling in uw gemeente wilt, geeft u dan op tijd een seintje, want de speelperiodes zijn beperkt.

www.fast-forward.be